

A close-up photograph of purple grass seed heads. The seed heads are elongated and pointed, with a deep purple color. They are arranged in clusters on thin stems. The background is a soft, out-of-focus green, suggesting a garden or field setting. The lighting is natural, highlighting the texture of the grass.

DE MOOISTE
GRASSEN
VOOR DE TUIN

Carex oshimensis 'Everest'

FOTO'S ARTIFIX

DE MOOISTE
GRASSEN
VOOR DE TUIN

Tinneke Provoost Laurence Machiels

VOORWOORD

GRASSEN ZIJN VOOR MIJ EEN PASSIE. Als kind al zat ik vol bewondering te kijken naar de reuzenbamboes in La Bambouseraie in Anduze (F), waar we tijdens de vakantie langskwamen. Het feit dat er een kans bestond dat ik een bamboe zou kunnen zien groeien, was voor mij voldoende reden om geen voet meer te verzetten, tot grote frustratie van mijn ouders, die vooruit wilden.

Mijn ouders waren tuinaanleggers; ik ben opgegroeid tussen de planten, en ook siergrassen passeerden nu en dan de revue. In het begin waren dat vooral reuzengrassen, zoals het pampasgras, hét voortuingras uit de jaren 80, of *Miscanthus giganteus*, een gigant die al decennialang meegaat. De grote ommekeer kwam er eind jaren 90, toen grassen van over de hele wereld onze tuinen bereikten.

Het idee om een eigen kwekerij te starten kwam er na een ontmoeting met Neil Lucas van Knoll Gardens, een van de bekendste Engelse grassenkwekers. Toen ik zijn stand op de Chelsea Flower Show in Londen zag, was ik er helemaal ondersteboven van. Wat een aanbod van bloeiende grassen! En dat in mei! Toen beseftte ik dat er zoveel meer siergrassen waren dan wat ik kende, of wat de meeste kwekerijen bij ons op dat moment aanboden. Het was het begin van mijn verzameling.

Mijn collectie groeide met de jaren, tot ik uiteindelijk de stap durfde te zetten naar een kleine grassenkwekerij: De Grashalm, specifiek gericht op tuinliefhebbers. In het begin kwam er maar heel af en toe iemand langs, maar gaandeweg werd mijn kwekerij meer en meer bekend. Vandaag de dag vinden tal van liefhebbers uit heel België, Nederland en Frankrijk de weg hiernaartoe. Je kunt bij mij alleen maar grassen kopen, iets anders kweek ik niet. Daarom ken ik mijn planten ook zo goed, al leer ik nog altijd bij.

‘Ken je geen goed boek over siergrassen?’ is een vraag die me de voorbije jaren regelmatig werd gesteld. Voor veel tuinliefhebbers is grassen kiezen immers moeilijk. Grassen lijken op elkaar, en voor een leek is het onderscheid niet altijd gemakkelijk vast te stellen. En wie online informatie zoekt, raakt meestal de weg kwijt in de massa van juiste en onjuiste informatie. Er bestaan een aantal goede boeken over siergrassen, maar die zijn bijna allemaal in het Engels, of het zijn vertalingen van oude uitgaven, die al lang niet meer up-to-date zijn. Vaak staan er cultivars in die bij ons niet eens te krijgen zijn, of niet stroken met ons klimaat, of met de rijke Belgische en Nederlandse bodem. Over hoe grassen zich op ‘onze’ klei gedragen, vind je bijvoorbeeld maar heel weinig informatie, terwijl het wel cruciaal is.

Het is al een tijdje dat het idee van een eigen boek door mijn hoofd speelt. Via de voordrachten die ik geef voor de Vlaamse Vastplantenvereniging, Tuinhier en andere tuinverenigingen, heb ik een heel goed idee gekregen van de grassenvragen waar tuiniers mee zitten. Ervaring met boeken schrijven, had ik niet, maar ik vond de perfecte schrijffpartner in Laurence, die wel die ervaring had, de liefde voor planten en de juiste gedrevenheid. Met haar durfde ik dit avontuur aan.

En nu, iets meer dan een jaar later, ligt het er. Een boek dat het boeiende aanbod aan siergrassen laat zien, en dat, dankzij de mooie foto’s van Veronique, inspireert om ze creatief en op andere manieren in de tuin te gebruiken. Met dit boek willen we je helpen om het ideale gras voor die ene plek in jouw tuin te kiezen en op de juiste manier te verzorgen.

Wie weet betekent het voor sommigen het begin van een mooie verzameling!

Linneke

INHOUD

Voorwoord 4

1. INLEIDING 8

2. IN DE TUIN 16

- 1. Stadstuin 22
- 2. Kleine tuin 28
- 3. Bordertuin 38
- 4. Landelijke tuin 42
- 5. Strakke tuin 48
- 6. Landschapstuin 54
- 7. Grassentuin 64
- 8. Watertuin 74
- 9. Groendak, daktuin en groengevel 80
- 10. Terrastuin 86

3. GRASSEN 90

- Grassenfiches 92
- Grassen die de show stelen 186
- Het juiste gras op de juiste plek 189

4. PRAKTISCH 192

- Kiezen 194
- Planten 196
- Voeding 199
- Shoeien 201
- Onkruid 205
- Problemen 207
- Grassen in pot 209

Nuttige adressen 214

Register 216

1

—

INLEIDING

Panicum

A close-up photograph of several seed heads of the grass Briza maxima. The seed heads are elongated and have a distinctive striped pattern of green and brown. They are attached to thin, light-colored stems. The background is a soft, out-of-focus green, suggesting a natural outdoor setting.

Of je nu een tuin hebt van 10, 100 of 1000 m², groene vingers bezit of een absolute tuindummy bent, siergrassen zijn gewoonweg niet meer weg te denken uit onze tuinen. Weinig planten ogen zo lang zo mooi als siergrassen en vergen tegelijkertijd zo weinig onderhoud.

Je hebt helemaal geen groene vingers nodig om grassen in je tuin te houden. Het klinkt misschien een beetje cru, maar grassen worden zelfs vaak gekocht door mensen die niets van planten afweten. Daar is niets mis mee, integendeel; we willen toch voor alles onbezorgd genieten van onze tuin? Toch is de wereld van de grassen ingewikkelder dan hij lijkt. Zelfs heel gedreven en ervaren tuiners zijn soms in de war, wanneer het op de herkenning van een gras aankomt. En dat is goed te begrijpen; ze lijken ook zo op elkaar! Bovendien veranderen grassenfamilies al eens van naam, of worden grassen ondergebracht in een andere groep. Lastig voor wie er zich echt in wil verdiepen, maar gelukkig niet belangrijk voor wie gewoon wil genieten van een mooi siergras in zijn tuin of op zijn terras.

Wat is gras?

Gras is overal: in de natuur, in de weiden en graanvelden, als onkruid, als gazon, als voetbalveld... Waar er planten groeien, is er gras. Het is de meest verspreide plant op aarde. Bamboe is een gras, maar ook mais, tarwe, gerst, haver, rijst... Het grootste deel van de natuur rondom ons bestaat uit gras, inclusief onkruidgras, zoals het befaamde straatgrasje, dat je tussen de stoeptegels vindt, of het woekerende kweekgras dat maar niet uit je tuin wil. De Noord-Amerikaanse prairie, de Zuid-Amerikaanse pampa, de Afrikaanse savanne, de steppe... zijn tot de verbeelding sprekende natuurlijke graslandschappen. Het is precies die wilde, natuurlijke sfeer, dat gevoel van oneindigheid en vrijheid, dat we met siergrassen in onze tuinen proberen na te bootsen. Strikt genomen mogen alleen planten die tot de familie van de *Poaceae* behoren, zich een gras noemen. In dit boek nemen we ook andere grasachtigen en graslookalikes op zoals *Acorus*, *Carex*, *Juncus*, *Luzula*, *Ophiopogon*, *Liriope*. En hoewel bamboes ook *Poaceae* zijn, nemen we die niet op.

Van gras naar siergras

Ook al heb je het misschien nog nooit opgemerkt, een deel van de siergrassen in je tuin staat ook in het wild. Als je door de heide wandelt, staat het vol met *Molinia caerulea*, het bekende pijpenstrootje. Maar veel mensen zien het pas als een tuinplant, wanneer het in de kwekerij in een potje wordt aangeboden. *Melica uniflora*, het eenbloemig parelgras, is een erg mooi siergras voor een natuurlijke tuin, maar komt net zo goed bij ons (helaas alsminder vaak) in de natuur voor. De meest imposante grassen komen uit de Noord-Amerikaanse prairie: de fameuze prairiegrassen. Ze brengen ontzettend veel volume, zwier en kleur in de tuinen, zeker in combinatie met andere hoge sterke vaste planten; zulke prairieachtige combinaties behoren tot de meest imposante tuinen, getuige daarvan de machtige Roularta-border (zie p. 58). De nieuwste grassen komen uit Nieuw-Zeeland. Het zijn doorgaans grassen met veel kleur, maar ze hebben het niet altijd gemakkelijk in ons klimaat. Vaak leven ze kort, of zaaien ze zich te enthousiast uit. *Carex testacea* 'Prairie Fire' is bijvoor-

beeld prachtig maar wispelturig. Dan zijn Aziatische grassen, met onder meer de ijzersterke Japanse *Hakonechloa*, beter afgestemd op ons klimaat.

‘Siergrassen zijn zowat de gemakkelijkste planten voor de tuin.’

Plant zonder zorgen

Grassen zijn niet veeleisend wat de bodem betreft en van nature ijzersterke, langlevende planten, op een aantal uitzonderingen na. Ze zijn daarom ideaal voor luie tuiniers. Je kunt ze jarenlang op dezelfde plek laten staan, anders dan heel wat vaste planten, die je na enkele jaren het best verplant of splitst. In maart knip je ze af of pluk je ze gewoon weg. En dat is dan ook zowat het enige werk dat je eraan hebt. Wat wel telt, is op welke plek je ze plant. Het succes van een gras in je tuin hangt nauw samen met de hoeveelheid zon en vocht. Sommige grassen verlangen een droge plek in volle zon, andere staan liever op een natte plek, of groeien het mooist in wat schaduw. Als je een gras voor je tuin kiest, is dat je eerste criterium. Daarna kies je het uiterlijk, de schoonheid. En welke rol dat gras in je tuin zal spelen: zoek je een gras als bodembedekker, wil je gras als begeleidingsplant in de border of verkies je een grote groep van één enkel gras? In het hoofdstuk 'In de tuin' (p. 18) vind je sprekende voorbeelden van hoe je grassen in je tuin kunt integreren. In het hoofdstuk 'Grassen' (p. 92) kun je kiezen uit meer dan negentig grassen, met alle details die je nodig hebt om ze te kiezen, te kopen en te verzorgen. Hoe je snoeit, bemest en je grassen verder verzorgt, vind je in het hoofdstuk 'Praktisch' (p. 194).

_ De 10 grootste misverstanden over grassen

Hoewel ze allang hun waarde in onze tuinen hebben bewezen, bestaan er toch nog altijd vooroordelen over siergrassen.

X Siergrassen woekeren.

Soms, en gelukkig maar! Als we geen helmgras of zandhaver in de duinen hadden, waren onze geliefde zandheuvelds wellicht al lang geërodeerd. In een tuin horen geen woekerende siergrassen thuis, tenzij je dat per se wilt; een beetje zoals sommige soorten bamboe. Maar er zijn wel heel interessante bodembedekkende grassen, die niet woekeren maar zich wel stilletjes in de breedte uitbreiden, tot een gesloten groen tapijt waar geen onkruid meer door kan.

X Siergrassen leven niet lang.

Het gros van de siergrassen leeft lang, minstens zo lang als een vaste plant, en sommige zelfs tientallen jaren lang, zoals veel van de ijzersterke prairiegrassen. Die overleefden in de prairie grote branden en kuddes voorbijtrekkende bizonen. Dan zal het in jouw tuin toch zeker ook wel lukken!

X Siergrassen vallen om.

Een goed siergras valt niet om; er zijn er zelfs die de hele winter rechtop blijven staan, en niet buigen onder een pak ijzel of sneeuw. Als je siergrassen die van een droge plek houden op een te natte plek zet, zonzonbidders zoals *Miscanthus* een plek in de schaduw toebedeelt, of je grassen (overdadtig) bemest, vallen ze inderdaad open, en zullen ze niet of minder bloeien. Maar is het dan de schuld van het siergras? Grassen moeten traag kunnen groeien, geef ze de tijd en forceer ze niet. En zet ze vooral op de juiste plek.

X Siergrassen zijn niet winterhard.

-20 °C: klinkt dat als niet winterhard? De meeste grassen in dit boek geven geen krimp in onze winters. Natuurlijk zitten er ook een paar koukleumen bij, en grassen die alleen winterhard zijn op een droge of goed gedraineerde plek, maar dat staat duidelijk bij elk gras vermeld. Aan jou om het risico te nemen, al was dat de voorbije jaren erg klein, met die warme winters.

X Alle siergrassen lijken op elkaar.

Het is waar, grassen uit elkaar houden, is allesbehalve eenvoudig. Bovendien is er af en toe een botanische aanpassing en veranderen grassen van geslacht.

Eerlijk gezegd vinden zelfs specialisten het een lastige materie. Maar moet je daarvan wakker liggen? Neen. Kijk op welke plek je siergrassen wilt en kies dan de allermooiste, afhankelijk van de standplaats. Laat je goed adviseren door een gespecialiseerde kweker.

X Siergrassen zaaien zich uit.

De meeste siergrassen zaaien zich helemaal niet uit; een paar enkelingen wel, maar niet meer of minder dan een vaste plant. Vaak gaat het om grassen die van nature maar 3 tot 5 jaar leven. Niet dat ze daarna uit je tuin verdwijnen, integendeel. Precies doordat ze zich uitzaaien, heb je een permanente verjonging en raak je jouw lievelingsgras nooit kwijt. Wanneer de moederplant afsterft, ben je maar wat blij dat er nog zaailingen op reserve staan. Een enkel gras dat zich ongewenst uitzaait, zoals *Carex pendula*, knip je na de bloei meteen af, al mis je dan wel de prachtige overhangende aren.

X Ik heb geen plaats voor siergrassen.

Hm. Ook geen plekje van 30 cm diameter? Of een terras waar een pot op kan staan? Er is altijd plaats voor siergrassen. En gelukkig zijn er veel die heel bescheiden blijven en helemaal niet hoog worden; er zijn zelfs minietjes.

X Siergrassen lijken zo wild.

Als je het over die grote bossen met hoge pluimen hebt, die meewiegen in de wind, ja, die ogen inderdaad heerlijk natuurlijk en brengen veel zwier in de tuin. Maar net zo goed heb je siergrassen die heel strak, statisch en beheerst groeien, op het artificiele af, zoals *Carex muskingumensis* 'Little Midge', *Ophiopogon* en *Liriope* (al zijn die laatste twee geen echt gras, maar vaste planten die zich een gras wanen). Beheerste types vinden dus zonder twijfel een gras dat bij hen past.

X Siergrassen ogen slordig in de winter.

Prima, snijd ze dan af. Het is heel jammer voor het prachtige winterbeeld, dat je dan mist, en als het heel hard vriest, zal je siergras er mogelijk meer last van ondervinden dan niet gesnoeid, maar jij bent baas in eigen tuin.

X Siergrassen zijn alleen mooi in de herfst.

Veel grassen zijn vooral mooi in de herfst, maar dan doe je al die vroege grassen, die al in de lente een prachtig groene bos vormen, en bloeien, toch echt oneer aan. Zo staan er meer dan genoeg in dit boek; ontdek ze.

/ 04

LANDELIJKE TUIN 1

- Een landelijke tuin ziet er natuurlijk maar beheerst uit. De sfeer is minder 'wild' dan in sommige landschappelijke tuinen, maar de natuur is wel present.

- Per definitie heeft zo'n tuin een zekere omvang en zit er een duidelijke structuur in, maar niet zo sterk architectonisch als in een strakke, moderne tuin.

- Grote groepen en plantenvolumes zijn hét handelsmerk van een landelijke tuin. Vroeger waren dat vaak gemengde borders met veel kleurrijke bloemen, vandaag de dag zijn het vooral grote grassen- of struikengroepen, die heel wat minder onderhoud vergen.

- Planten die de seizoenen goed laten voelen, zijn cruciaal in een landelijke tuin: hortensia's die weelderig bloeien, grassen die bloeien en verkleuren en groenblijvende struiken, al dan niet in wolken gesnoeid, voor een groen winterbeeld.

- In een grote landelijke tuin helpen bodembedekkers het onderhoud te beperken. Dat kunnen typische lage, groenblijvende grassen en vaste planten zijn, zoals *Carex* of *Liriope*, of een hoger gras zoals *Pennisetum alopecuroides* 'Hameln'.

Beheerste buxusbollen als schril contrast tot de brede, imposante border. De enorme bos *Miscanthus sinensis* 'Malepartus' waakt over de structuur van de border; links de luchtige *Molinia caerulea* subsp. *arundinacea* 'Transparent', die met het kleinste zuchtje wind mee wiegt, met herfstanemonen en *Persicaria amplexicaulis*.

2300 M²
ZWARE KLEI
NOORD-FRANKRIJK (WASQUEHAL,
BUURT VAN RIJSEL)

_ Tuinarchitect Thomas Leplat:

X Deze grote tuin is heel gevarieerd, met plekken in de zon en de schaduw, en de bosrijke omgeving op de achtergrond. De sfeer is landelijk en charmant. Er zit genoeg kleur in om poëtisch over te komen, maar toch blijft hij rustig, en vooral onderhoudsvriendelijk.

X Een van mijn favoriete en veel gebruikte bodembedekkers is *Carex foliosissima* 'Ice Dance'. Hij doet het op zowat elke plek goed, nat maar ook wat droger, zon of schaduw. 's Winters blijft hij erg mooi. Een topplant.

X *Pennisetum alopecuroides* 'Hameln' is niet voor niets zo populair. Ik gebruik hem vaak als bodembedekker, in combinatie met lentebloembollen zoals *Allium*. Het is een weinig veeleisend gras, maar het staat niet graag nat in de winter. De zware klei in deze tuin werd gemengd met lava, veel teelaarde en compost, en het perk is lichtjes opgehoogd, wat de goede afwatering in de winter bevordert.

X In een minder beheerste tuin gebruik ik wel eens *Sporobolus heterolepis*, in plaats van *Pennisetum alopecuroides*; die groeit ook heel goed dicht.

Rondom het zwembad en het terras roept *Pennisetum alopecuroides* 'Hameln' de vakantiesfeer op. Toch blijft de sfeer rustig en sober.

Pennisetum alopecuroides 'Hameln'

Agrostis nebulosa

Nevelgras

↕ 30 - 40 cm

↓ juni - november

Dit Zuid-Europese, eenjarige grasje bloeit de hele zomer door, als een ragfijne wolk – niet toevallig heet het in het Engels ‘cloud grass’, en bij ons soms (onjuist) wolkgras. Letterlijk een wolk van een gras, voor een warme, zonnige plek. Erg geliefd bij bloemschikkers.

PLEK

Bodem: licht, normaal. Goed gedraineerd.

BLAD

- Fijn, groen. Geen uitgesproken herfstverkleuring.
- Hoogte: 20 - 30 cm
- Groenblijvend: neen (eenjarig)

BLOEI

- Luchtige wolk van sierlijke, ragfijne aren
- Juni - november (afhankelijk van het moment waarop het gezaaid is)

WINTER: Bloeit tot de eerste vorst en sterft dan af. Droogt mooi in en houdt zijn vorm de hele winter lang.

ONDERHOUD: Ruim de resten in de lente op. Zaai opnieuw, onder glas in februari of maart, of direct in de tuin, vanaf april.

OPGELET: Zaaft zich in de tuin uit, maar alleen op lichte, voedzame grond en in een zachte winter.

IN DE TUIN

- In de border, vooraan, of tussen andere, niet te dominante planten
- Als kleine grassengroep
- In pot
- Aantal planten per m²: 4 - 5

OORSPRONG: Zuid-Europa

Ammophila arenaria

Helmgras

 70 - 100 cm

 juli - augustus

‘Ons’ inheemse helmgras, bekend van de Belgische en Nederlandse kusten. Roept in de tuin datzelfde strandgevoel op, maar let op, het groeit niet zomaar overal: voor helmgras heb je echt wel een zanderige bodem nodig.

PLEK

Bodem: licht, zand. Niet gevoelig voor zout of ziltige bodem.

BLAD

- Heel fijn, grijsgroen. Perfect bestand tegen zoute wind.
- Hoogte: 50 - 70 cm
- Groenblijvend: ja

BLOEI

Fijne, strokleurige pluimen

WINTER: Goed winterhard (-20 °C). Blijft in zachte winters groen.

ONDERHOUD: Hoeft niet afgeknipt te worden. Mag, indien niet meer mooi, afgeknipt worden, in maart of april, zodra het opnieuw aan het groeien gaat.

OPGELET: Verkiest in de tuin een plek op zandgrond; op normale of zware bodem wordt het gras slap en valt

het om. Groeit als een pol, maar maakt wel ondergrondse wortelstokken (rizomen), waarmee het zich in de duinen verankert - het wordt onder meer aangeplant tegen duin-erosie. Daardoor kan helmgras heel goed tegen droogte. Staat het in een pot, dan moet je echter wél water geven – het is een misverstand dat helmgras in pot kweken zonder water kan.

IN DE TUIN

- Kleine groep
- Grote groep
- Bodembedekker
- In pot
- Aantal planten per m²: 5 - 7

OORSPRONG: Europa; inheems

Andropogon gerardi 'Prairie Sommer'

Baardgras

↕ 100 - 140 cm

↓ augustus - oktober

Een echt Amerikaans prairiegras, dat zeker meer bekendheid in onze tuinen verdient. Met zijn recht opgaande groei en bloei en prachtige herfstverkleuring is *Andropogon* een ideale borderplant. Wordt in Amerika de koning der prairiegrassen genoemd, omdat de soort er zo hoog kan worden 'als een man te paard'. De cultivar 'Prairie Sommer' blijft becheidener.

PLEK

Bodem: licht, normaal; zand, leem. Staat liever te droog dan te nat.

BLAD

- Groen, tot 1 cm breed. Erg mooie, oranje-rode herfstverkleuring.
- Hoogte: 50 - 70 cm
- Groenblijvend: neen

BLOEI

Heel fijne bloei, met bijzondere, lange, gele meeldraden die duidelijk zichtbaar zijn

WINTER: Kleurt oranje-rood in de winter, daarna bleek stro. De aren blijven stevig rechtop staan; mooi wintersilhouet. Goed winterhard (-15 °C).

ONDERHOUD: Vormt een mooie pol, zonder uitlopers. Knip af in maart of april, tot 5 à 10 cm van de grond.

OPGELET: Kan op een vochtige plek staan, maar zal daar omvallen indien er te weinig zon is. Dreigt ook op rijke, voedzame grond om te vallen. Knip eventueel in mei met 1/3 in, of geef een steun.

IN DE TUIN

- In de border
- Als kleine grassengroep
- Aantal planten per m²: 2 - 4

OORSPRONG: Noord-Amerika